

— fyrsti partur av tí skrivliga tilfari, ið liggur eftir dr. Theodor Knulp, sála, umsett, greitt úr hondum og við viðmerkingum eftir Dosmar Spaka, deildarstjóra, Ma, PhD, Scd.

Lorvíkskonan

Kriminalsóga
eftir
Hanus
Andreassen

Tann 20. mai 1977 stóð í Dagblaðnum eitt lesarabræv við yvirskriftini »ein kvinnuher-søga«. Brævið skuldi eittast at vera skrivað av eini flakakonu í Lørvík. Fólk við hampiliga góðum skili, sum løsu brævið, sóu beinan vegin, at tað 1. ikki var skrivað av einum arbeiðandi fólki, og 2. at tað ikki var skrivað av eini kvinnu. Og rætt var. Tvær vikur aftaná stóð ein avsannan, bæði í Dimmalætting og Dagblaðnum, ávikavist tann 8. og tann 10. juni 1977, frá flakakonunum í Lørvík. Niðurstoðan av hesum var greið. Onkur hevði logið uppá lörvíkskonur. Hvør ið hevði logið, fekk eingin at vita. Kortini var ymiskt í brævinum, eitt nú orðið »radisukommunistur« og frekvensurin av orðinum »alment«, sum bendi á, at ein kendur tingmaður, blaðstjóri og lærari hevði skrivað brævið, ella partar av brævinum. Var hetta rætt, hevði sami maður soleiðis avdúkað seg sum lygnara.

Meiri hendi so ikki í hesum máli. Eingin royndi at kanna gjøllari, hvør ið hevði logið uppá lörvíkskonur. Helst eru fólk nú so von við lygn og óreiðiligan atburð, at tey ikki gáa um slíkt longur.

Tá ið tað nakað um somu tíð, mánakvöldið tann 6. juni 1977, frættist, at tann kandi antropologurin dr. Theodor Knulp, sum hevði verið og ferðast í Føroyum og m.a. hildið gestafyrilestrar ymsastaðni í landinum, var funnin skotin í búrumi sínum úti á Setrinum, mundu tað vera fá, sum settu hetta í samband við »kvinnuher-søguna«. Sögan um, hvussu dr. Knulp so syrgiliga var tikin av døgum, er søgd so ofta og so gjølla bæði av útvarpinum og bløðunum, at tað ikki man vera neyðugt at greiða frá detaljum her. Sum kunnugt visti obduktionin, at dr. Knulp var deyður klokkan 7 minuttir yvir 9 mánakvöldið 6. juni. Hann hevði fyrst fingið eina flosku í hovdið. Av henni hevði hann tó ikki fingið deyðamein. Tveir minuttir aftaná hevði hann fingið eina revolvarakúlu ígjøgnum um hovdið. Hann doyði uppá staðið. Revolverin var ein 7,5 mm. Browning.

Um deyða dr. Knulps er ikki meira komið undan kavi enn. Dr. Knulp var yvirhøvdur vældámdur av starvsfólkinum úti á Setrinum. Og fólk í Havn vóru farin at leggja merki til henda friðarlíga, glaroygda visindamannin, sum ofta sást spáka oman eftir Áarvegnum ella fram við bátunum úti á Skálatrønni, blíðoygdur, og við mildum, góðsligum, men kanska í so hugsunnarsomum yvirbrá. Ja, fyrri at siga sum er: dr. Knulp var vorðin ein dámligur og upplívandi partur av býarmyndini.

At syrgiligi deyði Knulps magistrara á nakran hátt skuldi hava samband við ta gátuføru »Lorvíkskonuna«, mundu tey

fæstu kortini gruna. Her fari eg at lata almenningin fáa nakað at vita, sum útvarp og bløð higartil einki hava nevnt um. Ein gjøllari kanning av hjartanum og heilanum á dr. Knulp visti nevnliga, at doktarin, longu áðrenn hann var skotin, hevði fingið ein so álvarsamam sálarligan hvøkk, at hann allarhelst ikki var komin fyrri seg aftur, sjálvt um lagnan ikki hevði rakt hann í úrtíð. Kanningin visti, at Knulp mátti hava sæð okkurt so skelkandi og ræðuligt, at hann hevði fingið deyðamein av sjónini. Hann, ið hevur eitt sindur av hylling á bókmentum, kemur í hesum sambandi at hugsa um dr. Lanyon hjá R. L. Stevenson, sum tá ið hann hevur sæð dr. Jekyll umskapast til mr. Hyde, legst á sóttarsong og spakuliga andast.

Sum deildarstjóri og serfrøðingur í kastaliskum havi eg fingið latið upp í hendur at lesa ígjøgnum, umseta og útgeva tað tilfar, ið finst eftir dr. Theodor Knulp. Hetta eri eg so farin í holt við. Tað fyrsta, eg havi fingið frá hondini, er eitt bræv og ein stubbi um sirkusviðurskiftini her á landi. Eg havi roynt at gjørt umsetingina so fullgiggjað og samvitskufult sum gjørligt. Myndatilfarið hevur Knulp sjálvur gjørt ella fingið til vega. Sum objektivur visindamaður havi eg ongan hug at siga nakað um tað, ið Knulp førir fram. Kortini noyðist eg sum menniskja at viðganga, at eg kenni meg ovfarnan og særðan av nógnum, sum Knulp førir fram, og sum sannur føðilandsvinur má eg viðganga, at eg ikki kennist við ta mynd, sum Knulp gevur av heimlandi mínum og landsmonnum mínum, ja sumt av tí, sum hesin annars so mildi maðurin sigur, tykist mær so bondskt og órættvist, at hevði eg dr. Knulp her, beint nú, so svari eg ikki fyrri, hvat ið... men Knulp er með alla farin undir grønu torvu, so har gerst einki.

Nøkur fá biografisk data. Knulp var naturaliseraður borgari í Kastalia. Hann hevði sum antropologur ferðast víða og má verið kastaliskur sendimaður í fleiri londum. Sum tað sæst av brævinum var dr. Knulp kortini av føroyskari ætt. Hóast hann má vera farin hiðani sum heilt ungur, hevur hann innast inni havt stóran tokka til sitt føðiland, ja kent seg, ikki bara sum kastaliskan borgara, men eisini, og kanska í meiri mun, sum føroying. Føroyskt dugdi hann kortini ikki, og alt hann hevur skrivað, er á kastaliskum.

Onkur hevur sagt seg vita, at hann ætlaði at búsetast her. Men tað kom at gangast honum ørvisi.

Her kemur so fyrsta brævið hjá dr. Theodor Knulp.

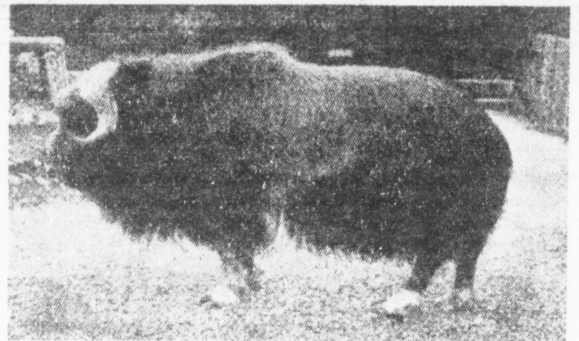
Dosmar Spaki, deildarstjóri
serfrøðingur í kastaliskum,
Ma, PhD, Scd,

Um skemt og sirkus í Føroyum

Einki sirkus er her í landinum. Heldur einki tivolí. Men her er ymiskt skemtiligt. Her er td. ein maður. Hann eitur Óli Breckmann. Hetta er ein sera skemtiligur maður. Hesin maðurin hevur fingið eitt stuttligt hugskot. Hann heldur, at fólk skulu arbeiða fyrri onga løn. Og hann er farin at jagstra tey, sum fáa løn fyrri sitt arbeiði.

Hvat ið feilar hesum manninum, havi eg enn ikki fingið uppspurt. Men summi siga, at tað er ring samvitska. Ring samvitska, tí at hann er ein tung byrða fyrri landshúsarhaldið her. Hann fær 3 lönir, harav tvær almennar. Og sumt av tí, hann tjenar, er skattafrítt. Ring samvitska kann fáa fólk til at bota um sínar misgerðir. Men hjá sjúkum menniskjum kann hon fáa fólk til at gera misgerðirnar uppaftur størri. Og soleiðis, siga fólk, er tað gingist hesum manninum. Hann orkar ikki, at fólk arbeiða fyrri løn. Nakað sum um Onassis knappliga gjørdist svakur, tá hann kom at hugsa um, hvussu nógva onkur arbeiðskona hjá honum fekk í løn.

Fólk ætla kortini ikki at grøða henda mannin ella bota um hansara sjúku. Tí tey siga, at einki sirkus er her í landinum. Og heldur einki tivolí. Og okkurt má vera at liva upp í gerandisdegnum.

Eg havi ferðast víða. Eg havi hugt meg um. Eg havi sæð nevdýrið. Eg havi sæð posadýrið. Eg havi sæð hin bolla vatnhestin svambla í kyksendunum í Afrika. Eg havi sæð tann pesjuta moskusoksan tvispora upp ígjøgnum gjárnar í Grønlandi. Eg havi sæð einoygdar hellisbúgvur og marglittar borðiskindianarar. Eg havi sæð risastrutsin vagga upp um sýnirnar í Australia. Eg havi sæð tann greffliga farvegin av tí andskræmiliga kavamanninum undir skalvunum í Himalaya. Eg havi sæð øll hugsandi fyrbrigdi og frábrigdi av djóra- og manna-slag, hvar tey so finnast — líka frá tí bakandi sólini í oyðimetkrunum í Sahara til Norðpólsins glerstoyttu skorð.

Ein dagin helt eg, at nú hevði eg sæð nóg mikið. Nú var eg komin á botn. Sjálvt tann idnasti vallarin møðist einaferð. Sjálvt tann forvitnasti fær einaferð sløkt sín tosta eftir tí forkunnuga og tí sjáldsama.

Eg gjørdi tí av at fara heimaftur til mitt føðiland og

liva tað ið eftir var av ævini í friði og náðum. Hugsu um tað, eg hevði hoyrt og sæð á mínum ferðum. Og í huganum sá eg fyrri mær hugnalig ellisár heima á klettunum, óávirkað av undarligum sjónum og órógvandi forvitnis-prikum.

Eg mintist idyllin har heima. Ríkjandi hjalshurðar. Heimligan tjóruroyk. Heystligan húsaagóra. Blíða talu og hövligan atburð. Vágin, ið lygndi.

Eg gleddi meg! Henda litla sögan visir, hvussu dyggiliga og meint eg var svikin.

Eg fór heimaftur.

Eg gekk mær niðan eftir høvuðsgøtuni. Á sjálvum torginum lá eitt stórt, grefligt akker. Og eg hugsaði við mær sjálvum: tað var ikki gamalt at blaka gamalt jarn hvar sum helst, tiansheldur tveita tað mitt á høvuðstorgið í býnum. Og eg hugsaði við mær sjálvum: siðir skifta.

Alt var ikki, sum tað hevði verið fyrr.

Eg gekk mær niðan eftir Skansavegnum, har eg so mangan hevði gingið og